

НАУКОВА ДИПЛОМАТІЯ В СТРАТЕГІЧНІЙ КОМУНІКАЦІЇ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ВІД ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Загірняк Д. М., Ховрак І. В.

ВСТУП

Заклади вищої освіти відіграють вирішальну роль у формуванні міжнародних відносин та сприянні співпраці в епоху глобальних викликів. Відповідно актуалізується важливість досліджень із розкриття потенціалу наукової дипломатії та стратегічних комунікаційних зусиль закладів вищої освіти, з особливим акцентом на використанні інформаційно-комунікаційних технологій для навігації в складних умовах сучасного геополітичного ландшафту. Актуальність цієї теми підкреслюється трансформаційним потенціалом наукової дипломатії в налагодженні мостів, зміцненні взаєморозуміння та сприянні сталому розвитку.

Основною метою цієї статті є дослідження багатогранної ролі наукової дипломатії в рамках стратегічної комунікації закладів вищої освіти. Дослідження охоплює аналіз існуючих інформаційно-комунікаційних технологій, що використовуються в науковій дипломатії, і поширюється на вивчення пріоритетів наукової дипломатії в складних умовах війни в Україні. Крім того, стаття має на меті з'ясувати, як принципи наукової дипломатії можуть бути використані для післявоєнного сталого розвитку, наголошуючи на конструктивній та трансформаційній силі закладів вищої освіти у формуванні майбутнього.

Дослідження використовує комплексну методологію дослідження. Роль наукової дипломатії в стратегічній комунікації досліджується через обширний огляд літератури, спираючись на наукові статті, програмні документи та тематичні дослідження. Аналіз існуючих інформаційно-комунікаційних технологій у науковій дипломатії передбачає систематичну оцінку технологій, що використовуються закладами вищої освіти, з акцентом на їх вплив на комунікаційні стратегії та міжнародну співпрацю. У третьому розділі досліджуються пріоритети наукової дипломатії в особливому контексті війни в Україні. Це передбачає якісний аналіз дипломатичних ініціатив, освітніх програм і спільних дослідницьких зусиль, які здійснюються закладами вищої освіти для вирішення проблем, пов'язаних із війною та повоєнним сталим розвитком.

1. Роль наукової дипломатії в стратегічній комунікації закладів вищої освіти

Наукова дипломатія, що поєднує науку та міжнародні відносини, перетворилася на потужний інструмент стратегічних комунікацій закладів вищої освіти для сприяння співпраці, наведення мостів між націями та вирішення глобальних проблем. Наукова дипломатія є свідченням важливості наукового співробітництва для сприяння взаєморозумінню та миру. У ХХІ столітті наукова дипломатія набуває все більшого значення у вирішенні глобальних викликів. Так, Паризька угода як юридично обов'язковий міжнародний договір про зміну клімату, укладена представниками 196 країн у 2015 році, є прикладом перетину науки та дипломатії у вирішенні гострої глобальної проблеми. Угода ґрунтується на наукових оцінках і спирається на співпрацю країн для пом'якшення впливу зміни клімату, а також забезпечує рамки для фінансової, технічної підтримки та підтримки з розвитку потенціалу тим країнам, які цього потребують¹. Глобальна реакція на пандемію COVID-19 також підкреслює важливість наукової дипломатії. Спільні зусилля дослідників і медичних працівників з усього світу відіграли важливу роль у розробці вакцин, обміні інформацією та координації відповідей на безпрецедентну кризу в галузі охорони здоров'я. Реакція на пандемію, заснована на стратегічній глобальній дипломатії в галузі охорони здоров'я, дипломатії щодо вакцин і науковій дипломатії, здатна стимулювати як політичні, так і економічні вигоди, сприяти розвитку, охороні здоров'я та справедливості².

Європейський Союз є прихильником наукової дипломатії як засобу просування своїх цінностей і сприяння співпраці в глобальному масштабі, що відображається в політиці та ініціативах, спрямованих на інтеграцію наукової співпраці в дипломатичні зусилля. Європейська служба зовнішніх справ відіграє ключову роль у координації діяльності наукової дипломатії, визнаючи потенціал науки як моста між націями³. При цьому напрямками наукової дипломатії прийнято вважати дипломатію для науки, науку для дипломатії та науку в дипломатії (рис. 1). В напрямі наука для дипломатії також виділяють наступні

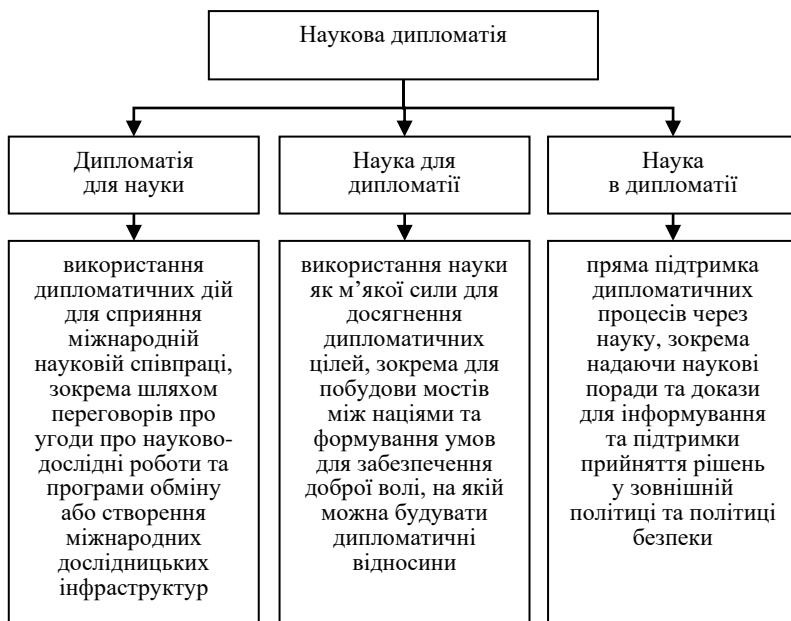
---

¹ The Paris Agreement. 2015. URL: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>

² AlKhalidi M., James N., Chattu V. K. et al. Rethinking and strengthening the Global Health Diplomacy through triangulated nexus between policy makers, scientists and the community in light of COVID-19 global crisis. *Global Health Research and Policy*. 2021. № 6. P. 12. URL: <https://doi.org/10.1186/s41256-021-00195-2>

³ EEAS: The Diplomatic Service of the European Union. URL: <https://www.eeas.europa.eu/en>

типи: угоди про співпрацю в галузі науки, створення нових установ, які відобразатимуть цілі науки для дипломатії, освітні стипендії, які є добре налагодженим механізмом побудови мереж і заохочення партнерства, а також наукові фестивалі та виставки. Водночас, термін «наукова дипломатія» вперше з'явився в 2012 році (табл. 1).

Рис. 1 Напрями наукової дипломатії⁴

Наукова дипломатія передбачає участь багатьох гравців, які формують глобальну співпрацю та вирішують спільні виклики (табл. 2).

⁴ New frontiers in science diplomacy. Navigating the changing balance of power. The Royal Society. 2010. URL: https://www.aas.org/sites/default/files/New_Frontiers.pdf

Таблиця 1

**Становлення ролі наукової дипломатії в стратегічній комунікації
закладів вищої освіти ЄС**

Дата	Назва події / документу	Роль наукової дипломатії
1	2	3
2012	Повідомленні Комісії «Посилення та зосередження міжнародного співробітництва ЄС у сфері досліджень та інновацій: стратегічний підхід» ⁵	наукова дипломатія здатна «використовувати міжнародне співробітництво в галузі досліджень та інновацій як інструмент м'якої сили та механізм покращення відносин з ключовими країнами та регіонами. Хороші міжнародні відносини можуть, у свою чергу, сприяти ефективній співпраці в галузі досліджень та інновацій».
2016	Повідомленні «Відкриті інновації, відкрита наука, відкрита до світу: бачення Європи» ⁶	«міжнародне співробітництво в галузі досліджень та інновацій веде до спільних стандартів, наукового обміну та мобільності, спільного використання ресурсів і засобів, а наукові поради дипломатам і дипломатам-вченим повинні сприяти підтримці належного управління та формування політики, а також будувати взаєморозуміння та довіру»
2017	Дослідження на замовлення ЄС «Інструменти для наукової дипломатії ЄС» ⁷ бельгійського експерта Люк Ван Лангенхов	«зусилля наукової дипломатії в Європі залишаються значною мірою нескоординованими, потребують стратегії наукової дипломатії ЄС і відповідного плану дій для підтримки спільної зовнішньої політики та політики безпеки»

⁵ Commission Communication “Enhancing and focusing EU international cooperation in research and innovation: A strategic approach”. 2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0497&from=en>.

⁶ Open Innovation, Open Science, Open to the World: A Vision for Europe. 2016. URL: https://publications.europa.eu/resource/cellar/3213b335-1c3c-11e6-ba9a-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_2

⁷ Langenhove L. V. Tools for an EU Science Diplomacy. 2017. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e668f8cf-e395-11e6-ad7c-01aa75ed71a1>

Продовження таблиці 1

1	2	3
2020	Робоча група наукової дипломатії Стратегічного форуму з міжнародного науково-технічного співробітництва ⁸	вимога «сприяти більш чіткій і стратегічній ролі наукової дипломатії ЄС» і пропонуючи, серед іншого, розвиток наукової дипломатії ЄС Платформа та дорожня карта.
2021	Дослідницькі проекти в рамках програми Horizon 2020: Використання науки для/в дипломатії для вирішення глобальних викликів (S4D4C) ⁹ , Створення спільної наукової дипломатії для Європи (InsSciDE) ¹⁰ та Європейське лідерство в культурній, науковій та інноваційній дипломатії (EL-CSID) ¹¹	покращення розуміння європейської наукової дипломатії, розроблення навчальних матеріалів, а також документів із позицією, такі як Мадридська декларація про наукову дипломатію ¹² . Це призвело до створення Альянсу наукової дипломатії ЄС ¹³ , та посилення стратегічних комунікацій закладів вищої освіти. На регіональному та місцевому рівнях також вживаються зусилля щодо нарощування потенціалу наукової дипломатії, про що свідчить створення SciTech DiploHub ¹⁴ в Барселоні.
2021	Стратегія Європейської комісії з міжнародного співробітництва в галузі науки та технології «Глобальний підхід до досліджень та інновацій» ¹⁵	відкритість ЄС для співпраці на основі спільних цінностей для спільного вирішення глобальних викликів у таких сферах, як зміна клімату, цифровий перехід і охорона здоров'я.

⁸ Strategic Forum for International S&T Cooperation. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-2020-2024/europe-world/international-cooperation/science-diplomacy/sfic_en

⁹ Using Science for/in Diplomacy for Addressing Global Challenges (S4D4C). URL: <https://www.s4d4c.eu/>

¹⁰ Inventing a Shared Science Diplomacy for Europe (InsSciDE). URL: <https://www.insscide.eu/>

¹¹ European Leadership in Cultural, Science and Innovation Diplomacy (EL-CSID). URL: <https://www.el-csid.eu/>

¹² Madrid Declaration on Science Diplomacy. URL: <https://www.s4d4c.eu/s4d4c-1st-global-meeting/the-madrid-declaration-on-science-diplomacy/>

¹³ EU Science Diplomacy Alliance. URL: <https://www.science-diplomacy.eu/>

¹⁴ SciTech DiploHub. URL: <https://www.scitechdiphohub.org/>

¹⁵ Global Approach to Research and Innovation. URL: <https://euraxess.ec.europa.eu/worldwide/africa/global-approach-research-and-innovation>

1	2	3
		Водночас важливими є взаємність та рівні умови гри як основи для розбудови довіри з міжнародними партнерами, адже «сильніший фокус на науці та технологіях у зовнішніх відносинах ЄС і політика безпеки з точки зору «наукової дипломатії» допоможе ЄС використовувати м'яку силу та ефективніше відстоювати наші економічні інтереси та цінності, задовольняючи попит та зацікавленість країн-партнерів і використовуючи сильні сторони ЄС як джерела досліджень та інновацій»
2021	Повідомлення Європейської комісії з міжнародного співробітництва в галузі науки та технології щодо глобального підходу до досліджень та інновацій ¹⁶	важливість інтеграції Глобального підходу в дослідженнях та інноваціях у зовнішню діяльність ЄС, а також необхідність постійної, тісної та конструктивної взаємодії між Комісією, Радою, державами-членами та Європейська служба зовнішніх справ у розробці, впровадженні та оцінці підходів і дій міжнародного наукового та інноваційного співробітництва. Найважливіше те, що Рада закликала Комісію та Європейську службу зовнішніх справ «розробити програму європейської наукової дипломатії та представити її Раді, щоб вивчити призначення наукових координаторів, забезпечити достатній потенціал для науки в делегаціях Союзу, сприяти співпраці з науковими консультантами держав-членів у третіх країнах [...] і звітувати Раді про їхній прогрес до 2023 року».

¹⁶ The Council conclusions on “Global approach to Research and Innovation – Europe’s strategy for international cooperation in a changing world”. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12301-2021-INIT/en/pdf>

Таблиця 2

Основні суб'єкти наукової дипломатії

Назва суб'єкту	Роль суб'єкту
Міжнародні організації	Міжнародні організації відіграють ключову роль у формуванні порядку денного наукової дипломатії в глобальному масштабі.
Урядові установи	Урядові установи є ключовими гравцями в забезпеченні зусиль наукової дипломатії на національному та міжнародному рівнях, стимулюванні ініціатив наукової дипломатії, сприяючи співпраці з іншими країнами.
Неурядові організації	Неурядові організації, включно з аналітичними центрами та адвокаційними групами, роблять значний внесок у наукову дипломатію, беручи участь в ініціативах наукової дипломатії, з'єднуючи вчених із політиками та сприяючи діалогу з наукових питань глобального значення.
Заклади вищої освіти	Заклади вищої освіти служать і центрами, і каталізаторами наукової дипломатії, які активно беруть участь у спільних дослідженнях, освітній дипломатії та міжнародному партнерстві.
Міжнародні наукові спілки	Міжнародні наукові спілки об'єднують експертів з різних країн для вирішення глобальних викликів.
Дипломатичний корпус	Дипломатичний корпус, включаючи послів і наукових співробітників посольств, відіграє вирішальну роль у сприянні наукової дипломатії.
Професійні асоціації	Професійні асоціації відіграють важливу роль у об'єднанні вчених у всьому світі та виступають за розвиток наукових знань.

З посиленням глобальних зв'язків і взаємозалежності, роль закладів вищої освіти виходить за рамки проведення академічних занять чи здійснення досліджень. Наразі ці заклади є ключовими гравцями в міжнародних відносинах, використовуючи при цьому наукову дипломатію як стратегічний інструмент ефективної комунікації. Роль наукової дипломатії в стратегічній комунікації закладів вищої освіти полягає у наступному:

1) Трансформаційна роль наукової дипломатії (наукова дипломатія є трансформаційною силою стратегічних комунікаційних ініціатив закладів вищої освіти, що дозволяє використовувати здобутки науки

для сприяння співпраці, наведення мостів, вирішення глобальних проблем та поінформованого світу).

2) Сприяння міжкультурному взаєморозумінню (заклади вищої освіти беруть участь у спільних дослідницьких проектах, конференціях і міжнародних консорціумах, які виходять за межі геополітичних кордонів, що сприяє розбудові взаєморозуміння та довіри між націями).

3) Сприяння міжнародній співпраці (наукова дипломатія є каталізатором для сприяння міжнародній співпраці між закладами вищої освіти та розбудови єдиного ландшафту європейської вищої освіти).

4) Подолання глобальних викликів (заклади вищої освіти через наукову дипломатію активно популяризують напрацьовані рішення глобальних викликів за допомогою освіти та наукової співпраці).

5) Обмін знаннями та публічна дипломатія (наукова дипломатія забезпечує обмін знаннями та інноваційними технологіями, сприяє зусиллям публічної дипломатії закладів вищої освіти).

6) Налагодження віртуальної співпраці та сприяння цифровій дипломатії (заклади вищої освіти використовують віртуальні платформи для комунікації, співпраці та розширення свого глобального охоплення).

Роль наукової дипломатії в стратегічній комунікації закладів вищої освіти є динамічною та багатогранною. Сприяючи міжкультурному обміну знаннями, взаєморозумінню, публічній дипломатії та міжнародній співпраці, а також вирішуючи глобальні проблеми, наукова дипломатія стає невід'ємною частиною глобальних стратегій взаємодії закладів вищої освіти.

2. Аналіз існуючих інформаційно-комунікаційних технологій наукової дипломатії

Особливості використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що застосовуються закладами вищої освіти, зокрема для здійснення наукової дипломатії, можуть значно відрізнятися в різних закладах вищої освіти та їхніх конкретних дипломатичних ініціативах. Тому надаємо загальний огляд та порівняння 10 основних видів інформаційно-комунікаційних технологій (таблиця 3), які використовуються в науковій дипломатії закладів вищої освіти на основі наступних критеріїв:

1) Інтеграція та сумісність (спроможність інтеграції з існуючими системами та технологіями в закладі вищої освіти, зокрема сумісність з різними операційними системами, програмним і апаратним забезпеченням).

2) Масштабованість (здатність в майбутньому задовольнити зростання закладу вищої освіти та виникнення нових потреб, зокрема легкість масштабування для обробки більшої кількості користувачів і даних).

3) Зручність використання (простота використання як для адміністраторів, так і для кінцевих користувачів).

4) Безпека та конфіденційність (дотримання правил конфіденційності та можливість контролювати доступ до інформації).

5) Надійність і продуктивність (надійність і продуктивність у різних сценаріях, включаючи часи пікового використання, зокрема час відгуку та загальна стабільність системи).

6) Економічна ефективність (загальна вартість володіння, включаючи початкові інвестиції, технічне обслуговування та можливі майбутні оновлення з точки зору функцій, продуктивності та підтримки).

7) Налаштування та гнучкість (рівень адаптації для задоволення конкретних потреб закладу вищої освіти).

8) Підтримка та навчання (доступність і якість послуг підтримки, які надають постачальники, зокрема наявність навчальних ресурсів і програм для адміністраторів та користувачів).

9) Інновації та готовність до майбутнього (рівень інновацій і прагнення постачальника бути в курсі технологічних досягнень, зокрема їх потенціал адаптації до нових технологій).

10) Відгуки користувачів (врахування оглядів, відгуків та тематичних досліджень для оцінки реального досвіду роботи з технологіями).

Застосовуючи ці критерії, заклади вищої освіти можуть проводити комплексну оцінку інформаційно-комунікаційних технологій з метою їх відповідності стратегічним цілям закладів, оперативним вимогам та здатності забезпечувати позитивний досвід як для адміністраторів, так і для кінцевих користувачів.

Таблиця 3

Результати порівняння 10 основних видів інформаційно-комунікаційних технологій, які застосовуються в науковій дипломатії закладів вищої освіти

Види інформаційно-комунікаційних технологій	Критерії порівняння									
	Інтеграція та сумісність	Масштабованість	Зручність використання	Безпека та конфіденційність	Надійність і продуктивність	Економічна ефективність	Налаштування та гнучкість	Підтримка та навчання	Інновації	Відгуки користувачів
Платформи віртуальної співпраці (Zoom, Microsoft Teams)	В	В	В	В	В	С	В	В	В	П
Платформи наукової співпраці (ResearchGate)	С	В	С	В	В	В	В	С	В	П
Платформи обміну даними (Figshare, Zenodo)	В	В	С	В	В	С	С	В	В	П
Системи управління онлайн-навчанням (Moodle, Canvas)	В	В	В	В	В	В	В	В	В	П
Блоги та форуми наукової дипломатії (SciDipGlobal)	С	С	В	С	С	С	С	Н	С	З
Дослідницькі мережі (ORCID, ResearcherID)	В	В	С	В	В	С	В	С	В	П
Соціальні мережі (Twitter, LinkedIn)	В	В	В	С	В	С	С	Н	С	З
Цифрові бібліотеки та сховища (DSpace, EPrints)	В	В	С	В	В	С	В	С	В	П
Рішення для веб-конференцій (Cisco Webex, GoToMeeting)	В	В	В	В	В	С	В	В	В	П
Платформи онлайн навчання (edX, Coursera)	В	В	В	В	В	С	В	В	В	П

* В – високий рівень критерію, С – середній рівень, Н – низький рівень; П – позитивні відгуки, З – змішані відгуки

3. Пріоритети наукової дипломатії в умовах війни в Україні та повоєнного сталого розвитку

Наукова дипломатія, яка функціонує на перетині наукової співпраці та міжнародних відносин, стає особливо важливою під час конфліктів та війн. В умовах війни, яка триває в Україні, пріоритети наукової дипломатії набувають особливого значення задля пом'якшення наслідків війни та сприяння довгостроковому відновленню постраждалих територій на засадах сталого розвитку. Серед основних пріоритетів наукової дипломатії в умовах війни в Україні та повоєнного сталого розвитку варто виділити наступні:

1. Сприяння обміну інформацією та даними:

Відкрита наука покликана зробити науковий процес більш прозорим, інклюзивним і демократичним шляхом розширення наукового співробітництва та обміну інформацією на благо науки та суспільства; створення можливостей для підвищення доступності наукових знань та їх придатності для повторного використання; а також активізації процесів створення, оцінки та комунікації наукових знань для суспільних акторів за межами традиційної наукової спільноти¹⁷.

Під час війни критичним пріоритетом стає обмін достовірною та об'єктивною інформацією. Наукова дипломатія може підкреслити важливість обміну даними, платформ для спільних досліджень та ініціатив відкритого доступу. Такі зусилля можуть надати цінну інформацію для політиків, дослідників і гуманітарних організацій, сприяючи прийняттю рішень на основі фактичних даних для вирішення проблем, пов'язаних із війною.

2. Визначення пріоритетності екологічних наукових ініціатив:

Екологічна шкода, яка виникає під час війни, призводить до руйнівних наслідків для природних ресурсів, критичних екосистем і здоров'я людей, засобів до існування та безпеки. Таким чином, стримування та пом'якшення негативної дії, а також відновлення наслідків навколишнього середовища є важливою частиною реагування на війни та відновлення після них, відповідно до Програми Організації Об'єднаних Націй з навколишнього середовища¹⁸.

Наукова дипломатія може визначити пріоритетність екологічних наукових ініціатив для оцінки, моніторингу та пом'якшення екологічної шкоди під час і після війни. Це передбачає співпрацю між

---

¹⁷ An introduction to the UNESCO Recommendation on Open Science. 2022. URL: <https://doi.org/10.54677/XOIR1696>.

¹⁸ United Nations Environment Programme. 2022. The Environmental Impact of the Conflict in Ukraine: A Preliminary Review. Nairobi, Kenya. 2022. URL: <https://www.unep.org/resources/report/environmental-impact-conflict-ukraine-preliminary-review>.

науковцями, екологічними організаціями та урядами для розробки довготривалих та дієвих рішень.

3. Підтримка транскордонної наукової співпраці:

У світі зростаючої геополітичної напруженості наука залишається спільною мовою для розвитку скоординованих міжнародних дій. Наукові та багатосторонні політичні установи здатні забезпечити нову модель співпраці шляхом побудови партнерства, яке включає наукову комунікацію та створення відкритих і прозорих домовленостей, спрямованих на отримання довіри; запровадження культури обговорення, застосування маркерів довіри для прозорості та покращення розуміння контексту; підтримки процесів обговорення, які створюють можливості для участі громадськості та використовують адаптивне прийняття науково-політичних рішень; надання технічної підтримки для комунікаційних стратегій на основі міжособистісної довіри, створення простору для спільної розробки політики та вирішення ключових питань, що може призвести до посилення соціалізації науки на глобальному, регіональному та місцевому рівнях¹⁹.

Наукова дипломатія може відігравати ключову роль у підтримці транскордонної наукової співпраці, долаючи політичні розбіжності. Ініціативи, які об'єднують науковців з України та сусідніх країн, сприяють діалогу та співпраці, незважаючи на геополітичну напругу, здатні сприяти спільному розумінню наукових викликів і розробці науково обґрунтованих рішень.

4. Сприяння розвитку наукового потенціалу:

Війни та конфлікти провокують міграцію, у тому числі дослідників. В результаті «відтоку мізків» спричиняється різке падіння наукової продуктивності країн. За даними Управління ООН у справах біженців, уряди та інші зацікавлені сторони повинні мати можливість інтегрувати висококваліфікованих фахівців-біженців в університети, дослідницькі установи, навчальні лікарні та приватні підприємства. Роблячи це, приймаючі країни служитимуть власним інтересам, водночас дозволяючи переміщеним науковцям зберігати й розвивати свій досвід і жити гідно, доки умови не покращаться настільки, щоб вони могли повернутися додому – адже багато з них, зрештою, повернуться до

---

¹⁹ The Contextualization Deficit: Reframing Trust in Science for Multilateral Policy'. The Centre for Science Futures, Paris. 2023. P.9. URL: <https://futures.council.science/publications/trust-in-science>

своїх країн походження, де їхні знання знадобляться, щоб допомогти відбудувати їхні суспільства²⁰.

У воєнний період пріоритетним має залишатись забезпечення безперервності наукової освіти та розбудова наукового потенціалу країни. Наукова дипломатія здатна підтримувати ініціативи, які надають освітні ресурси, навчальні програми та наставництво студентам і дослідникам, які постраждали від війни. Цей фокус на розбудові наукового потенціалу сприяє стійкості та відновленню наукової спільноти в країні.

5. Залучення наукової діаспори:

Рада молодих вчених при Міністерстві освіти і науки України започаткувала ініціативу «Українська наукова діаспора», спрямовану на подолання «витоку мізків», підтримку зв'язків з науковцями, які покинули Україну, та об'єднання зусиль різних міграційних хвиль українських науковців для подальшої відбудови України. В цілому, ініціатива має на меті досягнення багатьох цілей, зокрема зміцнення згуртованості українців за кордоном, покращення глобального іміджу української науки, налагодження ефективного нетворкінгу в різних наукових галузях, сприяння інституційній співпраці між українськими та іноземними університетами та науковими установами, започаткування програми наставництва, підвищення представництва наукової діяльності громад, започаткування та реалізація благодійних проєктів²¹.

Українська наукова діаспора може бути цінним активом у зусиллях наукової дипломатії. Взаємодія з науковцями, які емігрували через війну, може сприяти обміну знаннями, мобілізації ресурсів та ініціативам міжнародної співпраці. Використовуючи досвід діаспори, наукова дипломатія може посилити міжнародну підтримку наукової спільноти України.

6. Програми культурного та наукового обміну:

Програми культурного та наукового обміну дозволяють зосереджуватись на контактах між людьми та процесах спільної творчості, розвитку культурної співпраці з країнами-партнерами за трьома основними напрямками: підтримка культури як двигуна сталого соціального та економічного розвитку; сприяння розвитку культури та

---

²⁰ UNESCO Science Report: the Race Against Time for Smarter Development. S. Schneegans, T. Straza and J. Lewis (eds). UNESCO Publishing : Paris. 2021. P. 20. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377433>

²¹ Polishchuk Ye., Lyman I., Chugaievska S. The "Ukrainian Science Diaspora" initiative in the wartime. *Problems and Perspectives in Management*. 2023. № 21 (2-si). P. 156. URL: doi:10.21511/ppm.21 (2-si).2023.18

міжкультурного діалогу для мирних відносин між громадами; зміцнення співпраці щодо культурної спадщини²².

Незважаючи на виклики війни, програми культурного та наукового обміну можуть бути пріоритетними для підтримки зв'язків між країнами-партнерами. Такі програми здатні надати дослідникам і здобувачам вищої освіти можливість брати участь у спільних проектах, сприяючи взаєморозумінню та будуючи мости між націями.

7. Співпраця з міжнародними організаціями задля розбудови миру:

Роль міжнародних організацій у врегулюванні конфліктів є надзвичайно важливою, адже вони відіграють ключову роль у підтримці урядів в їх зусиллях з протидії тероризму та підтримки безпеки в країні, надаючи технічну, фінансову, економічну та соціальну підтримку, а також сприяючи діалогу та співпраці між міжнародними акторами, урядами та громадянським суспільством²³.

Наукова дипломатія може сприяти ініціативам з розбудови миру, які проводять міжнародні організації. Надання пріоритету дослідженням, які сприяють вирішенню конфліктів, повоєнній відбудові та стійкості громади, підвищує роль науки у просуванні стабільності та миру.

8. Зміцнення громадського здоров'я:

На думку експертів Всесвітньої організації охорони здоров'я, роль дипломатії в охороні здоров'я життєво важлива, а зростаюча кількість проблем охорони здоров'я вже не може бути вирішена лише на технічному рівні – вони вимагають політичних переговорів і рішень, часто потребують залучення широкого кола учасників²⁴.

Під час війни здоров'я населення є критичною проблемою. Наукова дипломатія здатна сприяти зародженню та реалізації ініціатив у сфері зміцнення громадського здоров'я, спрямованим на задоволення нагальних потреб постраждалого населення, включаючи доступ до медичної допомоги, профілактику захворювань і підтримку психічного здоров'я.

9. Етика та відповідальна наука:

Дослідницьке партнерство між країнами з високим і низьким доходом може бути дуже вигідним для обох сторін. Глобальний кодекс

---

²² Culture – Implementing EU international cultural relations. *A new approach*. 2021. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/culture-%E2%80%93implementing-eu-international-cultural-relations_en

²³ Kabore F. The Role of International Organizations in Conflict Management in Burkina Faso. *Journal of Conflict Management*. 2023. Vol. 3. Is. 1 № 1. P. 45–46. URL: <https://www.iprjb.org/journals/index.php/JCM/article/view/1922/2033>

²⁴ Global health needs global health diplomacy. URL: <https://www.emro.who.int/health-topics/health-diplomacy/about-health-diplomacy.html>

поведінки для справедливих дослідницьких партнерств протидіє етичному демпінгу шляхом надання рекомендацій у всіх дослідницьких дисциплінах; представлення чітких, коротких заяв простою мовою для досягнення максимально можливої доступності; використання нової системи, заснованої на цінностях справедливості, повазі, турботі та чесності; доповнення Європейського кодексу поведінки щодо доброчесності досліджень шляхом особливого акценту на дослідженнях в умовах обмежених ресурсів²⁵.

Наукова дипломатія повинна керуватися етичними міркуваннями, гарантуючи, що дослідницькі ініціативи надають пріоритет добробуту постраждалого населення та дотримуються принципів відповідальної науки. Етичні принципи та рамки повинні враховуватись при проведенні наукових досліджень, наголошуючи на важливості прозорості, інклюзивності та підзвітності.

ВИСНОВКИ

Дослідження демонструє, що наукова дипломатія є важливим елементом стратегічних комунікаційних зусиль закладів вищої освіти. Сприяючи міжкультурному взаєморозумінню, міжнародній співпраці та вирішенню глобальних проблем, наукова дипломатія стає потужним інструментом для закладів, які прагнуть посилити свій глобальний вплив.

Також у дослідженні визначено спектр інформаційно-комунікаційних технологій, які використовуються закладами вищої освіти в науковій дипломатії. Від платформ віртуальної співпраці до ініціатив із обміну даними, ці технології сприяють безперерйному спілкуванню, обміну знаннями та спільним дослідженням, посилюючи вплив наукової дипломатії в глобальному масштабі.

В умовах війни в Україні наукова дипломатія постає життєво важливою силою для пом'якшення наслідків війни, сприяння співпраці при відновленні постраждалих територій. Пріоритети, викладені в дослідженні, підкреслюють багатогранну роль наукової дипломатії, наголошуючи на гуманітарних зусиллях, обміні інформацією, екологічній стійкості, транскордонній співпраці, освіті та розбудові миру. Реалізація цих пріоритетів вимагає узгоджених зусиль міжнародної спільноти, включаючи уряди, наукові установи та громадські організації. Використовуючи силу науки, дипломатія здатна стати рушієм позитивних змін, подолання геополітичної напруженості,

---

²⁵ The TRUST Code. A Global Code of Conduct for Equitable Research Partnerships. URL: https://www.globalcodeofconduct.org/wp-content/uploads/2023/06/The_TRUST_Code.pdf

сприяння благополуччю спільнот, які постраждали від війни, а також сталого розвитку у післявоєнних сценаріях.

АНОТАЦІЯ

Заклади вищої освіти відіграють вирішальну роль у формуванні міжнародних відносин та сприянні співпраці в епоху глобальних викликів. Основною метою цієї статті є дослідження багатогранної ролі наукової дипломатії в рамках стратегічної комунікації закладів вищої освіти. Дослідження охоплює аналіз існуючих інформаційно-комунікаційних технологій, що використовуються в науковій дипломатії, і поширюється на вивчення пріоритетів наукової дипломатії в складних умовах війни в Україні. Крім того, стаття відображає як принципи наукової дипломатії можуть бути використані для післявоєнного сталого розвитку, наголошуючи на конструктивній та трансформаційній силі закладів вищої освіти у формуванні майбутнього.

Література

1. The Paris Agreement. 2015. URL: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>.
2. AlKhalidi M., James N., Chattu V. K. et al. Rethinking and strengthening the Global Health Diplomacy through triangulated nexus between policy makers, scientists and the community in light of COVID-19 global crisis. *Global Health Research and Policy*. 2021. № 6. P. 12. URL: <https://doi.org/10.1186/s41256-021-00195-2>
3. EEAS: The Diplomatic Service of the European Union. URL: <https://www.eeas.europa.eu/en>
4. New frontiers in science diplomacy. Navigating the changing balance of power. The Royal Society. 2010. URL: https://www.aas.org/sites/default/files/New_Frontiers.pdf
5. Commission Communication “Enhancing and focusing EU international cooperation in research and innovation: A strategic approach”. 2012. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0497&from=en>.
6. Open Innovation, Open Science, Open to the World: A Vision for Europe. 2016. URL: https://publications.europa.eu/resource/cellar/3213b335-1cbc-11e6-ba9a-01aa75ed71a1.0001.02/DOC_2
7. Langenhove L. V. Tools for an EU Science Diplomacy. 2017. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e668f8cf-e395-11e6-ad7c-01aa75ed71a1>
8. Strategic Forum for International S&T Cooperation. URL: https://research-and-innovation.ec.europa.eu/strategy/strategy-2020-2024/europe-world/international-cooperation/science-diplomacy/sfic_en

9. Using Science for/in Diplomacy for Addressing Global Challenges (S4D4C). URL: <https://www.s4d4c.eu/>
10. Inventing a Shared Science Diplomacy for Europe (InsSciDE). URL: <https://www.insscide.eu/>
11. European Leadership in Cultural, Science and Innovation Diplomacy (EL-CSID). URL: <https://www.el-csid.eu/>
12. Madrid Declaration on Science Diplomacy. URL: <https://www.s4d4c.eu/s4d4c-1st-global-meeting/the-madrid-declaration-on-science-diplomacy/>
13. EU Science Diplomacy Alliance. URL: <https://www.science-diplomacy.eu/>
14. SciTech DiploHub. URL: <https://www.scitechdiplohub.org/>
15. Global Approach to Research and Innovation. URL: <https://euraxess.ec.europa.eu/worldwide/africa/global-approach-research-and-innovation>
16. The Council conclusions on “Global approach to Research and Innovation – Europe’s strategy for international cooperation in a changing world”. URL: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12301-2021-INIT/en/pdf>
17. An introduction to the UNESCO Recommendation on Open Science. 2022. URL: <https://doi.org/10.54677/XOIR1696>.
18. United Nations Environment Programme. The Environmental Impact of the Conflict in Ukraine: A Preliminary Review. Nairobi, Kenya. 2022. URL: <https://www.unep.org/resources/report/environmental-impact-conflict-ukraine-preliminary-review>.
19. The Contextualization Deficit: Reframing Trust in Science for Multilateral Policy’. The Centre for Science Futures, Paris. 2023. P. 9. URL: <https://futures.council.science/publications/trust-in-science>
20. UNESCO Science Report: the Race Against Time for Smarter Development. S. Schneegans, T. Straza and J. Lewis (eds). UNESCO Publishing: Paris. 2021. P. 20. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000377433>
21. Polishchuk Ye., Lyman I., Chugaievskaya S. The “Ukrainian Science Diaspora” initiative in the wartime. Problems and Perspectives in Management, 2023. 21 (2-si). 156. URL: [doi:10.21511/ppm.21\(2-si\).2023.18](https://doi.org/10.21511/ppm.21(2-si).2023.18)
22. Culture – Implementing EU international cultural relations. A new approach. 2021. URL: https://www.eeas.europa.eu/eeas/culture-%E2%80%93-93-implementing-eu-international-cultural-relations_en
23. Kabore F. The Role of International Organizations in Conflict Management in Burkina Faso. Journal of Conflict Management. 2023.

Vol. 3. Is. 1 № 1. P. 45–46. URL: <https://www.iprjb.org/journals/index.php/JCM/article/view/1922/2033>

24. Global health needs global health diplomacy. URL: <https://www.emro.who.int/health-topics/health-diplomacy/about-health-diplomacy.html>

25. The TRUST Code. A Global Code of Conduct for Equitable Research Partnerships. URL: https://www.globalcodeofconduct.org/wp-content/uploads/2023/06/The_TRUST_Code.pdf

Information about the authors:

Zagirniak Denys Mykhailovych,

Doctor of Economics, Professor,
Professor at the Department of Accounting and Finance
Kremenchuk Mykhailo Ostohradskyi National University
20, University str., Kremenchuk, 39600, Ukraine

Khovrak Ivan Viktorovych,

Postgraduate Student at the Department of Accounting and Finance
Kremenchuk Mykhailo Ostohradskyi National University
20, University str., Kremenchuk, 39600, Ukraine